

herria eraldatuz, gainontzeko herritar guztientzako bizigarriagoak izango diren herriak eraikiko dituzte.

Baina hori guztia lortzeko, neurri deserosoak hartu behar dira. Izan ere, horrek eskatzen du orain arte herrian eroso bizi den kotxedun langile produktibo horri boterea kentzea. Jendarte helduzentrista batean bizi gara, eta heldua interpelatu ezean ezinezkoa izango da haurrei eta euren beharrei lekua egitea.

3.

*Parte-hartzea
haurtzaroaren
kulturatik*

a. Zergatik birpentsatu parte-hartzea haurtzaroaren kulturatik?

Haurrak ematen digulako jendartearen txikitasunaren neurri politikoa. Tonuccik dioen moduan "haur batentzat ona dena, jendarte osoarentzat ona izango da". Haurrei hitza ematea eta eurei entzuten ikastea, beraz, aldarri politiko bat izan daiteke, umeak subjektu aktibo eraikitzaile bihurtzeaz ari baikara; subjektu politiko bihurtzeaz, alegia.

Horrek, ezinbestean, heldukrazia interpelatzera garamatza. Izan ere, jabetu behar dugu heldukraziak haurtzaroa bazterreko agente gisa kokatzen duela eta horrek eskubide zapalkuntza dakarrela.

Bizi garen jendartea helduzentrista da, eta bertan haurra bazterreko subjektua da. Kolektiboki deseraikita dauden agenteak izanik, haien beharrak, nahiak, desirak kontuan hartzeko baldintzak sortzea eta eskubide osoko herritarrak direla aldarrikatzea dagokigu orain.

Umeak kontuan izan gabe nola antola daiteke ezer eurentzat? Ze leku egin nahi diegu umei gure jendartean? Ze parte-hartze eremu ukatzen diegu? Umeak ukatzean zer ukatzen diegu geure buruari eta jendarte-ereduari? Etorkizuna ez badugu orain eta hemen lantzen, non geratzen da?

Orain kendu ume hitza eta jarri "ni" eta "zu", ondoren "gu", eta "komunitatea" hurrena. Gutaz ari gara finean, gugintzaz. Helburua da bestelako komunitate bat eraikitzea, komunitateak biziberritzea, haurtzaroaren kulturatik eta parte-hartzearen bitartez.

Izan ere, haurren pentsamendua, pentsamendu disruptiboa da, iraultzailea izan daiteke, eraldatzailea izan daiteke. "Ez dakite guk

baino gehiago, beste gauza batzuk dakizkitez" (Francesco Tonucci).

Izan ere, begirada metro eta erdira jaistea, heldu moduan desboteretzearekin lotuta dago; produktiboa ez den herritarrari eta bere beharrei lekua egiteak aukerak sortzen ditu gure herriak eta bizitzeko moduak, merkatuarenak ez diren beste logika batzuen arabera birpentsatzeko.

Parte hartzeko eredu berri bat birpentsatzerakoan ere hemendik birpentsatu nahi dugu, beraz; haurra elkarrekintzan subjektu aktibo ekintzaile eraikitzaile batekin. Bazterrean kokatuta dagoen subjektu politikoa. Parte-hartzearen bidez, bazterreko subjektu bati lekua egiteaz ari gara. Eta ariketa hau egitea onuragarria izango da bazterreko beste subjektu batzuentzat. Parte hartzeko bestelako kultura bat sustatzeak bestelako ahots/gorputz batzuentzat erosoagoa/irisgarriagoa izatea ekar dezake.

b. Parte-hartzea haurrekin. Zer aldatu nahi dugu?

Orain arte aipaturiko guztiarekin ados egonik ere, bizi garen jendarte helduzentrista honetan oraindik pauso asko dago emateko, haurtzaroaren kultura kontuan hartuko duen parte-hartze kultura errealitate bihurtzeko. Besteak beste, helduak ez gaudelako ohituta haurrei eta nerabeei entzuten.

Haur eta nerabeei beraiek ere sarri iritzia emateko gaitasunik ez dutela uste dute, parte hartzeko nahikoa informatuta ez daudela uste dute edo, besterik gabe, beren buruari betoa jartzen diote; helduok entzungo ez diegulakoan; edota helduok entzun nahi duguna esatera mugatzen dira, gure onarpenaren bila.

Haurrak oso adimentsuak dira eta badakite helduei entzun nahi dutena esaten. Bere pentsamenduen sakonera iristeko baimena lortu behar da. Espazio zaintzaile bat sortu behar dugu, non ideia

guztiak baliozkoak izango diren. Epaiketarik gabeko espazioa. Eta harremanak izateko moduak eraiki behar ditugu heldu eta haurren artean, loturak sortu, euren benetako erantzunetara iritsi ahal izateko.

Entzutea ez da ahozkotasunera mugatzen. Haurrek gorputz guztiarekin hitz egiten digute, eta helduok ere gorputz osoarekin entzutea lortuko bagenu, haurrek esaten digutenaren atzean dagoen benetako nahia interpretatzen ikasiko genuke.

Helduok hurrekin gaudenean gure presentzian arreta jartzea nahi genuke. Hurrekin gaudenean gorputzean eta buruan egoten jakitea. Begietara begiratzuz entzutea, aurrean duguna berezi sentiaraziz, pareko. Haurrari sentiarazi nahi diogu badela zerbait interesgarria guretzat.

Presente egoteak ez du esan nahi inolaz ere menpekotasuna sortzea. Bi gauza oso desberdin dira, eta heldu moduan errebisatu beharko genuke gure presentziarekin menpekotasuna sortzen ote diegun hurrei. Ez dugu nahi haur eta helduen artean sortzen dugun loturaren oinarria helduarekiko menpekotasuna izatea.

Heldu moduan, haurren benetako nahien eta oinarrizko beharren artean bereizten ikastea dagokigu. Euren nahien atzean ezkututzen den beharra identifikatzen ikastea. Hori errazagoa izaten da galdera egokiak eginez, behaketaren bidez, rol jolasak eginez... "Zer nahi duzu, zer gustatuko litzaizuke?" moduko galderak ekiditen baditugu, parte-hartzea eskaera zerranda bat egitera ez mugatzea lor dezakegu. "Zer behar duzu? Behar horietatik zeintzuk dira kolektiboak? Zertan inplikatzeko prest zaude?" izan daitezke parte-hartze teknika ezberdinen bidez erantzun beharreko galderak.

Erosoa bada helduontzat, ez gara ondo egiten ari. Hurrekin lan egiteak eskemak haustera behartzen baikaitu. Haurrak gatazka iturri dira; helduon behar eta erosotasunera pentsatutako herrietan ez dira ondo bizi. Herriak ez dira haien beharretatik abiatuta diseinatu.

Haurrak entzuteak eta beraiekin lan egiteak oso egoera deserosoak sortzen dizkigu. Ez badigu ondoeza eragiten edo kontraesanik sortzen, horrek esan nahi du ez dugula asmatu haurren mundu sekretura heltzen.

Benetako prozesu parte-hartzaile baten ondoren haurrak hazi egiten dira. Ez dira prozesuaren hasierako haur berak. Prozesua ahalduntzailea izan behar da haurrentzat, emantzipatzailea. Baina, horretarako, helduok ere aldatzeko prest egon behar dugu.

Bizi garen jendartean kultura helduzentristaren ezaugarriak gorai patzen dira, eta haurtzaroaren kulturarenak gutxiesten. Horren kontzientzia hartu eta iraultzeko prest egon ezean, haurren parte-hartze azalekoa sustatzen jarraituko dugu.

KULTURA HELDUZENTRISTA vs. HAURTZAROAREN KULTURA	
Heldutasuna	Heldugabea
Perfekzioa	Inperfekzioa
Adinekoa	Adingabea
Esparru publikoa, komuna	Esparru pribatua, intimoa
Ikus daitekeena	Ikusezina
Konpetentziaduna, eskumenduna	Ezgaia, inkompetentea
Soziala	Pre-soziala
Osatua	Osatugabea
Oraina	Etorkizuna
Arrazionala	Irrazionala
Kultur eremua	Naturaren eremua
Autonomoa	Menpekoa
Lana	Jolasa
Subjektua	Objektua
Aktiboa	Pasiboa
Gaitasunduna	Gaitasungabea
Autoritatea	Obedientzia
Sendotasuna	Zaugarria

(Taula 1: Martinez, M. (2023). Enclave, evaluación y enfoque de derechos humanos.)

c. Haurren parte-hartzea eskubide gisa sakontzeko eta zabaltzeko planteamendua

Haur eta nerabeen eskubideak Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenean (HEH) guztiz zehaztuta daude. 10 urtez landu zen, hainbat gizarte, kultura eta erlijiotako ordezkariaren ekarpenekin, eta 1989ko azaroaren 20an onartu zen giza eskubideen nazioarteko itun gisa.

Haurrak eta nerabeak herritarrak dira; herritar gazteagoak, esperientzia gutxiagokoak eta pertsona helduek baino premia larriagoak dituztenak agian, baina horrek ez du esan nahi helduen ondarea direnik. Hitzarmenaren artikulua bakoitzean haurrak, adina, egoera, jatorria, sinesmena edo generoa edozein izanik, eskubide

osoko pertsona gisa hartzeko promesa eta konpromisoa dago.

Haur eta nerabeen parte-hartzeari erreferentzia egiten dioten artikulua honako hauek dira:

12. artikulua: Estatu kideek iritzi propioa izateko gai den haurrari iritzia askatasunez emateko aukera bermatuko diote, haurrari eragiten dioten arazo guztietan, haurraren adinaren eta heldutasunaren arabera.

13. artikulua: Haurrak adierazpen askatasuna izango du, muga politikoak kontuan izan gabe; eskubide horren barruan sartuko dira edozein ideia edo informazio bilatu, jaso eta zabaltzea, bai ahoz, idatziz edo inprimakiz, modu artistikoan edo haurrak aukeratzeko duen edozein modutan.

14. artikulua: Haurrak pentsamendu, kontzientzia eta erlijio askatasuna izango du, eta estatu kideek hori errespetatuko dute.

15. artikulua: Estatu kideek haurrari aitortzen dizkiote elkartzeko eta bilera baketsuak egiteko askatasunerako eskubidea

17. artikulua: Informatua izateko eskubidea. Estatu kideek eginkizun garrantzitsua aitortzen diete komunikabideei. Horren harira, estatuei dagokie haurrek informazioa eta materiala (nazionala eta nazioartekoa) jasotzeko duten eskubidea zaintzea, batez ere informazio eta material horien helburua bada haurraren ongizate sozial, izpiritual eta morala, eta osasun fisiko eta mentala sustatzea. Xede horrekin, estatu alderdiek

a) Komunikabideak bultzatuko dituzte haurrarentzat gizarte- eta kultura-interesa duten informazio eta materialak zabaltzeko.

b) Nazioarteko lankidetzaz sustatuko dute, Estatuko eta nazioarteko hainbat kultura-iturritatik datozen informazio eta material horiek ekoizteko, trukatzeko eta zabaltzeko.

c) Haurrentzako liburuen ekoizpena eta zabalkuntza sustatuko dituzte.

d) Talde minoritario bateko edo talde indigena bateko haurren hizkuntza-premiak bereziki kontuan hartzeraz bultzatuko dituzte komunikabideak.

e) Haurrak beren ongizaterako kaltegarriak diren informazio eta material guztietatik babesteko jarraibide egokiak egitea sustatuko dute, 13. eta 18. artikuluetako xedapenak kontuan hartuta.

Orain arte, haurren parte-hartzea, batez ere, 12. artikuluan jasotzen den mugatua izan da. Hau da, entzunak izatearen eskubidea sustatzera. Kasurik onenetan euren iritzia kontuan hartzeraz iritsi izan gara.

Parte-hartzean sakontzen jarraitzeko, parte-hartzea haurren hitza entzutek harago joan behar da; gainontzeko artikulua kontuan hartu eta haurren parte hartzeko eskubidea zabaltzea baita erronka; haurrak eta beren beharrak kontuan izango dituen jendarteak eraikitzeko, haurrak subjektu politiko moduan antolatzeke baldintzak sortzeko.

Horretarako, parte-hartze sozialaren eta protagonikoaren artean bereiztea interesgarria da.

PARTE-HARTZE SOZIALA			
Informazioa Sentsibilizazioa Ikaskuntza (13/17 artikulua)	Sustapena (OHAR OROKORRA 12)	Antolakuntza Haurren antolaketa autonoma (15. artikulua)	Intzidentzia Eraldaketa (OO 12)
Iritzia Komunikazioa Adierazpena (12/14 artikulua)			
PARTE-HARTZE PROTAGONIKOA			

Iturria: Cabrerizo Sanz, L.; Martínez Muñoz, M.; Zelaya Paredes, M.; García López de Rodas, M.; Andrés-Candelas, M. (2018) «Guía para promover la participación infantil y adolescente en la ciudad de Madrid. Madrid.» Haurren eta Familiaren Zuzendaritza Nagusia. Madrilgo Udala.

Partaidetzaren esperientziak ez badakar umeen lidergo ariketarik, ez dugu ikuspuntua aldatzen. Eta guk paradigma aldatzea nahi dugu. Haurrak komunitatearen egunerokoa parte-hartzaile izatea nahi dugulako. Horretarako, subjektu moduan antolatzeke beharrezko baliabideak eskaintzea izango da helduon eginkizuna.

Sustatzen ditugun parte-hartze prozesu eta espazioek dimentsio emantzipatzaileak ez baldin badaukate, haurren parte-hartze sozialera mugatuko gara, eta ez dugu komunitatea eraldatu. Haurren parte-hartzeak haien eguneroko bizitza eraldatu nahi du, geu (helduok) eraldatu nahi gaitu; jendarteak eraldatzeko.

Helburua izan behar da haurrak euren eskubideak bermatuko dituzten subjektu politiko moduan egituratzeko baldintzak sortzea. Behetik gorantz, haurrek euren egunerokotasunetik, euren eskubide guztiak bermatuko direlako ardura har dezaten.

Haurrei subjektu politiko moduan autoantolatzeke baliabideak eskaini behar dizkiegu. Ikuspegi intersektional batetik, dituen eta ez dituen pribilegioen, eta eragiten dituen edo sufritzen dituen zapalkuntzen kontzientzia izango duen agente aktibo gisa egituratzeko.